

El mapa dels vençuts

El Museu de l'Exili de La Jonquera rescata la trajectòria del dibuixant i cartellista Josep Subirats, exiliat i represaliat que va conèixer els camps de concentració

Un dels dibuixos del camp del Barcarès de Josep Subirats, datat el mes de juny de 1939 Foto: MUME.

Dels barracons del Barcarès, a les barraques de Barcelona: Josep Subirats va representar la misèria dels vençuts a través de les seves construccions més infames, fossin les cabanes precàries dels camps de concentració, fossin les cases de fireta aixecades amb desferres que van començar a proliferar als marges de la ciutat durant la postguerra. Dibuixant atípic, d'una integritat poc comuna, fins al punt de sacrificar tot reconeixement públic per no traïr la seva llibertat creativa en un ambient social que només

afavoria l'artifici i l'opulència, Josep Subirats Samora (Barcelona, 1914-1997) és un d'aquells d'artistes que de tant en tant emergeixen de la llarga nit del franquisme com un tresor inexplicablement amagat. La seva obra, inèdita quasi en la seva integritat, acaba de ser recuperada ara en una exposició al Museu de l'Exili de la Jonquera (Mume), que reuneix una quarantena de peces, entre cartells, dibuixos, aquarel·les i dissenys d'art gràfic, l'ocupació en què es va haver de refugiar a partir dels anys quaranta.

El títol de l'exposició, Josep Subirats, periple d'un artista: del front als camps de concentració i dels batallons de treballadors als suburbis de Barcelona (1936-1941), és prou explícit del viatge circular d'aquest il·lustrador que es va donar a conèixer com Subi a L'Esquella de la Torratxa i va formar part de l'actiu Sindicat Professional de Dibuixants (SDP) de la República, al costat de gent com Antoni Clavé, Carles Fontserè, Josep Bartolí, Martí Bas, Helios Gómez o Shum. A partir de la Guerra Civil, Subirats comença a servir-se del seu ofici per dibuixar el mapa dels vençuts: el campament dels soldats amb qui va compartir la por i l'angoixa de la guerra al front d'Aragó, els barracons dels companys d'exili al camp del Barcarès, les casernes dels batallons disciplinaris de Reus i Darnius on va ser confinat en tornar a Catalunya, i les vergonyants barraques dels desclassats del Somorrostro i el Bogatell que va representar contra corrent a la Barcelona de la postguerra.

Com observa Eric Forcada, comissari de l'exposició, al text del catàleg, amb les barraques d'emigrants "explora la realitat marginada com si es tractés d'una continuació de la del 'poble de les barraques' del Barcarès, d'Argelers i del Camp de Mart de Perpinyà", i en certa manera "són un record del trauma del seu propi exili". Però el 1951, quan va exposar per primera vegada aquesta sèrie sobre la més elemental supervivència a la gran ciutat, la veritat crua que mostrava va ser tan indecent per al públic barceloní, que Subirats ja va tenir clar que no podria

ensenyar més el seu treball. Es va limitar a continuar vivint en l'anonimat dels encàrrecs publicitaris -com també va haver de fer Centelles-, a través de la Societat Anònima d'Arts Gràfiques, amb la qual irònicament, com apunta Forcada, contribuiria a crear la imatge corporativa de les empreses còmplices amb el règim.

L'obra veritable de Subirats, però, es distingeix per l'autenticitat, per la renúncia completa a sotmetre's a les exigències del mercat i per la fidelitat a un gènere humil, el dibuix, el més apropiat, deia, per donar forma a la realitat viscuda. El centenar llarg de dibuixos que va realitzar tant al front com als camps de concentració, els batallons de càstig o els suburbis de Barcelona s'erigeixen així en una topografia dels vençuts i un testimoni de l'exili, la repressió i la misèria d'un profundíssim humanisme, com revela la seva correspondència amb la seva dona, Teresa Martori. Així, des del front, acomodats per haver estat elegits com a dibuixants del periòdic mural del seu batalló, a Barbastre i, per tant, d'eludir el combat, li escrivia que se sentia un covard per complaure's en els afalacs dels companys i els comissaris que elogiaven la seva obra, d'experimentar alegria del seu saber, el seu "mesquí saber", que a la nit el turmentava de remordiment. Pocs mesos després, aquest covard, aquest miop que el primer dia de confinament al Barcarès perdria les ulleres en un dels habituals robatoris que es produïen al camp, forçaria la vista per deixar testimoni perdurable dels refugiats que havien perdut el seny o que restaven petrificats en una espera sense fi.

Publicat a:

-Avui 24-01-2011 Pàgina 39

-El Punt Barcelona 24-01-2011 Pàgina 38

-El Punt Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre 24-01-2011 Pàgina 38

Font del document:

http://www.elpunt.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/360796-el-mapa-dels-vencuts.html?piwik_campaign=rss&piwik_kwd=mesCultura&utm_source=rss&utm_medium=mesCultura&utm_campaign=rss